Kennisvragen Ouderengeneeskunde.nu – week 33 (2018)

Benzodiazepinen & de oudere patiënt

Ook oudere patiënten krijgen geregeld benzodiazepinen (zoals oxazepam, lorazepam en temazepam) voorgeschreven.

Een man van 79 jaar heeft sinds kort angstklachten en gebruikt hiervoor oxazepam, zo nodig 3x per dag. Een belangrijke bijwerking van het gebruik van benzodiazepinen bij ouderen is dat het risico om te vallen toe neemt.

a. Welke bijwerkingen van oxazepam dragen allemaal bij aan het toegenomen valrisico?
Antwoord: veel voorkomende bijwerkingen zijn slaperigheid/sufheid, verminderde alertheid, duizeligheid en spierzwakte. Daarnaast kunnen ook verwardheid, ataxie en dubbelzien bijdragen aan een verhoogd valrisico.

De dochter van deze man is 42 jaar en gebruikt ook geregeld oxazepam. Zij heeft nauwelijks last van bijwerkingen. Tijdens het ouder worden treden er meerdere farmacokinetische veranderingen op. Deze veranderingen zorgen ervoor dat ouderen meer last hebben van bijwerkingen van benzodiazepinen dan jongeren.

b. Welke farmacokinetische verandering zorgt hiervoor en waardoor ontstaan de bijwerkingen?
Antwoord: tijdens het ouder worden neemt de spiermassa af. Hierdoor treedt er een verandering op in de verhouding tussen het water en het vet in het lichaam. De hoeveelheid vet neemt relatief toe ten opzichte van het water. Lipofiele geneesmiddelen krijgen daardoor een groter verdelingsvolume.

Benzodiazepinen zijn lipofiel. In een ouder lichaam (met relatief meer vetweefsel) zal er meer van de benzodiazepine worden opgeslagen in het vetweefsel. Het 'stapelen' zorgt voor een hogere concentratie van het middel in het lichaam, waardoor er eerder bijwerkingen optreden. De benzodiazepine blijft tevens langer in het lichaam aanwezig en daardoor duurt de werking (en ook de bijwerking) langer.

c. Welke aanpassingen zijn er nodig in de dosering van benzodiazepinen bij oudere patiënten?
Antwoord: Begin altijd met een lage dosering en bouw langzaam op: 'start low, go slow'. Kies voor een middel met een zo kort mogelijke halfwaardetijd. Kijk hiervoor in het farmacotherapeutisch kompas bij de 'Eigenschappen' van het geneesmiddel.

Lees ook:

- Farmacologie bij ouderen in het Farmacotherapeutisch kompas
- Artikel NTvG – Kiezen voor de juiste benzodiazepine (2012)